

ดอกไม้ใบวรรณคดีไทย ๑๕

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๗๒ โกงกาง

“ยูงยางกร่างไกรใบหนา พิลังกาสา กาหลงแลงโดชิง
โกงกางต้นกลางทะเลปลิง ล้วนเหลาลาลิง มะปริงกระทิงทองหลาง”

วรรณคดี : พรรณพฤษา

พระประพันธ์ : พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

ไม้โกงกาง *Rhizophora mucronata*

พืชวงศ์ *Rhizophoraceae*

ชื่อสามัญ *Loop-root mangrove tree*

และยังมี *Asiatisk mangrove* ครบ

ชื่อท้องถิ่น กงเก้ง, กงกางนอก โกงกางนอก, บองตามัญ *Red mangrove*
ทั้งกงกนอก, พังกา, ลาน พานพบ และประติบ พบพังกาแบบใบใหญ่

ถิ่นกำเนิด เกิดตามริมน้ำของ *Africa* เกาะภาคองคา มาเลเซีย *Asia* ก็ใช้
ไม้โกงกาง ใบใหญ่ กระจายไป ตามพื้นที่ น้ำไหลไป ใกล้ชายทะเล

ขึ้นเองตาม ตามดินเลน ปนดินทราย มีรากใหญ่ ใช้ทำฐาน หนุนกัน
รากแขนง แยกย่อย ห้อยห้อยเพ รากใหญ่ห้อย คล้ายบอนเป ชายทะเลไทย

โกงกางใบใหญ่ ช่อดอกคล้าย ใช้ *Cymes* สีดอกแสด ขาวอมเหลือง กลีบรูปไข่
ผลทรงแบบ *Drupeaceous* ละเมียดละมัย สักโกงกาง ใบใหญ่ ยาว 90 เซนติเมตร

แก้คลื่นเหียน เวียนหัว ห่วงระงับหลัง บิดเรื้อรัง ขะล้างแผล แก้เลือดร้อน
เนื้อไม้แข็ง เหนียวทนทาน ทำบ้านเรือน ทั้งยังเป็น ถ่านไฟแรง แกร่งเหลือใจ

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

โก่งกางนี้ มีเห็นไซ้ ตามชายฝั่ง
มีหลายหลาย มากมายสั่ง ตั้งจะกล่าว
ยื่นต้นเด่น ชายเลนนี้ ดีไม่เบา
สรรพคุณพราด เอามาใช้ ได้มากมาย

ลำต้นแล้ว เปลวตรง ไม่โค้งคด
ใช้ประโยชน์ กำหนดได้ ให้ดูชี้
ลำต้นแข็ง แกร่งหลาย เนื้อไม้ดี
เป็นสิ่งที่ นิยมเห็ดโอ เอื้อไม่เบา

ทำเลาเข็ม ตอกเต็มพื้น ชื่นใจนัก เรือนที่พัก จักมั่นคง ไม่โคลงร่วง
ไม้ดงรอต ตลอดดง ใหญ่ในบ้านเรา ไม้หอมองคร่ำ เข้าอาศัย ใจชื่นบาน

ไพร่จนเจ็ด พัดไม้ต้ออง ให้หอมองศรี คุณภาพดี มีถ่านใช้ ได้สุขสันต์
ชี้อ่านี้ มีน้อยนิด ตัดไฟนาน ใช้ทนทาน บ้านสะอาด ปราศซึ่งควัน

คุณอนันต์ ด้านอุตสาหกรรม นำสมัย กาดัดไม้ ได้แบบเนื้อ เอื้อประสาธน์
ดีฟอกหนัง ตั้งมากหนา มายาฉาน หมักพิมพ์นั้น วรรค์สร้างไว้ ใช้ดีจริง

แนวกำบัง ยังคลื่นลม ไถมเข้าฝั่ง ก้นดลิ่งพัง โกงกางช่วย อำนวยยิ่ง
สัตว์ทะเล ไม่เขยื้อน ล้วนพิงพิง ไม่ไหวติง อิงแนบ แอบแพร่พันธุ์

สมดุลงำ ธรรมชาติ นั้นเจ็ดให้ โกงกางไซ้ ได้อำนวย ช่วยรังสรรค์
ประโยชน์นี้มีมากเหลือ เอื้ออนันต์ ไม่สร้างวรรค์ มั่นใจสุด ดุจพรรณนา

โกงกางหด ลดหาย จากชายฝั่ง ถ้าเรายัง ไม่ตั้งจิต คิตรักษา
มหันตภัย เสียหายหนัก จักเข้ามา รวมใจหนา มาช่วยกัน ป้องกันที่

โกวิท ธีรวิโรจน์

โก่งกางใบใหญ่ไม้ยืนต้นป่าชายเลน

ฝักแครงรังปากเลนเกิดต้นใหม่

รากเกาะเกาะแทรกแซงอยู่ทั่วไป

กันคลื่นลมโถมใส่ชายฝั่งงาม

เลี้ยงบวชคลองสองสองฝั่งจากชายหาด

เพราะพิลาศไม้โก่งกางข้างน้ำขาม

เจ้ายืนต้นโตใหญ่ดั่งเป็นนวม

ทั้งให้ความเกื้อกูลผู้อยู่อาศัย

ช่วยปลูกปกรักรักษาตัดดีดัดน้อย ค่อยเคสือนคนค่อยออกทะเลอันกว้างใหญ่

สร้างอาหารแก่ทุกคนชนชาติไทย ส่งออกไปได้เงินตราพาสุขใจ

ดื่มน้ำต้มเบสือกโก่งกางแก้ท้องร่วง บิดเรื่อรังมาพ่วงก็แก้ได้

ใบอ่อนตำพอกแผลสดห้ามเลือดได้ เป็นถ่านไม้นิยมใช้ไฟแรงดี

ไม้โก่งกางแข็งแรงเหนียวทนทาน แปรรูปงานเฟอร์นิเจอร์สวยสดดี

ทำเสาเข็มไม้ค้ำยันเยื่อกระดาษดี เสริมสุขภาพหนอดีเพราะมีไม้โก่งกาง

ดวงพร เดชกุลทอง

ริมคลองปากน้ำคลองมอญ ไปสุด
ถึงสมุทรเป็นแนวป่าโกงกางเขียว
รากอากาศยื่นค้ำต้นแน่นตาเขียว
ป้องกันเกลียดคลื่นลมโถมพังคลอง

ไม้โกงกางขึ้นต้นบนดินเลน
ไม้โกงกางโตเด่นไม้หม่นหมอง
ยามน้ำลดเห็นปลาตีนเหินหนีอันเมื่อยมอญ
สัตว์น้ำคลองเวียงเว้าอยู่ไปมา

ผู้ซึ่งค้างบางกระรอกอยู่บนต้น อาศัยบนต้นโก่งกางใบแน่นหนา
ตรงปลายกิ่งมีข้อดอกแทรกออกมา พฤษภา-กรกฎาผลแก่พลัน

เป็นพรรณไม้ที่ไม่มีการพักตัว ไม่ต้องมีเวลาอดเฝ้าเงาอยู่เลยนั้น
สามารถงอกเป็นต้นอ่อนรวดเร็วพลัน ข้างเสกสรรการแพร่พันธุ์ได้เร็วไว

ถ่านจากไม้ต้นโก่งกางนั้นดีเลิศ ก่อให้เกิดความรุ่มรวยแรงเหวี่ยงหลาย
ติดหนึบแน่นไม่มีเถ้า ไม่แตกกระจาย คนเคยใช้จักตองไฟหาทุกครา

ไม้โก่งกางข้างหนทางแข็งแรงนัก เขาใช้ปักทำเสาคว่ำลำเล็ดหนา
ใช้ทำรถทำไม้ตรึงบนหลังคา ใช้เปลือกหุ้มใช้ย้อมผ้าแหวะอ่อน

เปลือกลำต้นใช้เป็นยาฟาดเสมาน คนโบราณใช้มานานไม่กำเริบ
นำจากเปลือกใช้ล้างแผลได้ทั้งมด กินแก้ปวดในลำไส้ได้เสงเสียง

อภัยพร แสงทอง

ไม้โก่งกาง พรางลม โคมคลื่นซัด ขายฝั่งหยัด ยืนยง คงอยู่ได้
 จากรากรก ปรกหนา อยู่มากมาย เหล่าสัตว์น้ำ ได้อาศัย กระจายพันธุ์
 ต้นเปลาตรง ยืนตระหง่าน บานดอกช่อ เหลืองอร่าม พัดลม พรมเย็นนั้น
 ตัดพสกม รูปไข่ ไข่ไข่ครั้น งามรากพลัน ก่อร่างง ไหลมพสุธา
 ลอยไป ในวาริ ทาที่เหมาะ ไคณเพ็ญเกาะ ยึดราก ฝากชีวา
 เป็นพลัง พืชพันธุ์งั้น เน้นนามมา ธรรมชาติ นำพา ความยั่งยืน
 ผ่องนภา ถลาเกาะ แลละจ้องจับ เฝ้าโอบงับ อาหาร อันตาชด้น
 ลิงทโมน กระโจนไล่ กันขึ้นขึ้น ตุ๊กตุ๊กครั้น ตันตา ป่าบันเทิง
 ยังประโยชน์ มากมาย คณานับ เจริญเรือนประดับ เลอค่า ไม่ขัดเงิน
 เป็นเลาเข็ม คำย่น คานมันเกิน เจริญหน่งเจริญ แทนนิน ให้อยู่อมงาม
 ทั้งยามักพิมพ์ พันธะ นำมาผลิต ชดชด ใสใส เลือดออกห้าม
 แก่ทำงรวง อาเจียน มีให้ลาม โกงกางอร่าม คราพิศ รักยิ่งแฉ

กุศล คำเพราะ

ป่าชายเลนมีไม้เด่นเป็นโก่งกาง คอยขัดขวางกั้นลมทะเลที่โหมพัด
 พัดเข้าสู่ชายฝั่งอยู่ทุกวัน โก่งกางนั้นเป็นกำแพงแกร่งกั้นกลาง

โก่งกางใบใหญ่มีซี่ใบในท้องถื่น คนได้ยินได้ฟังอย่างกว้างขวาง
 กงเกววกงกางนอกอีกหลายทาง ลานโก่งกางนอกพักพิงที่ว่ามี

เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ ความสูงได้ตั้งสามสิบเมตรนี้
 ลักษณะลำต้นตรงเปลาดี เปลือกลำต้นเป็นสีน้ำตาลเทา

ไม้พันธุ์นี้ขยายพันธุ์ได้ให้ใช้สัก ที่แก่นักลอยน้ำได้ไม่มีแฉะ
 ถ้าลอยน้ำถึงที่แห่งสักก็เอา ทำบักเ้ากับเลนเป็นต้นมา

ใบเป็นแบบใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปใบรีเป็นมนปลายแหลมมน
 หน้าใบสีเขียวอ่อนหลังใบเกลี้ยง ใบกว้างประมาณ ๑.๕ ซม. ยาว ๓ ซม.
 ดอกออกเป็นช่อแบบ Cymes ผลเป็นได้แบบ Drupeaceous เห็น
 ลักษณะรูปทรงกลมคล้ายไข่ หักเป็นเส้นเป็นสายดูลายตา
 แก่สีน้ำตาลเข้มเกือบดำเป็นเลื้อย และช่วยเชื้อโรคกัดทำอันตราย
 เปลือกอาจมีขนปกคลุมเล็กน้อย หรือเป็นยาสมุนไพรแก้พิษ
 ประโยชน์นำมาทำเครื่องดื่ม โดยเฉพาะในการก่อสร้างนี้
 โครงสร้างคางคก อีกอย่างมีทำเฟอร์นิเจอร์
 โกงกางนั้นขึ้นอยู่ตามป่าชายเลน ซึ่งถูกเผาถูกบุกรุกโดยคน
 จนแทบหมดสิ้นไปทุกวัน ช่วยป้องกันรักษาป่าชายเลน
 เพราะโกงกางป่าชายเลนนี้มีประโยชน์ สัตว์น้ำมาอาศัยอยู่เป็นสาย
 มีอาหารสัตว์น้ำอีกมากมาย รากกัลปังหาเป็นที่ยึดเกาะ

อานนท์ ศรีวิสูตร

